

HOTĂRÎREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA

**Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către
judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale**

nr.7 din 04.07.2005

Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2010, nr.4, pag.4
Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, nr.11, pag.3

* * *

modificată de:
*Hotărîrea Plenului Curții Supreme
de Justiție a Republicii Moldova nr.12
din 24.12.2010*

În contextul implementării Codului de procedură penală al Republicii Moldova, pus în aplicare la 12 iunie 2003 -

avînd în vedere specificul novator al instituției judecătorului de instrucție și rolul acestuia în cadrul controlului judiciar al urmăririi penale;

ținînd cont de garanțiile asigurate persoanei de Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, de interpretările date de către Curtea Europeană pentru Drepturile Omului în jurisprudența sa;

luînd în considerație complexitatea problemelor juridice cu care se întîlnește judecătorul de instrucție și importanța aspectelor de drept evaluate de jurisprudența și evidențiate în cadrul generalizării practicii judiciare în cauzele penale privind controlul judiciar al urmăririi penale;

urmărind scopul interpretării unitare și aplicării corecte a normelor de drept în cadrul controlului judiciar al urmăririi penale exercitat de judecătorul de instrucție;

în temeiul articolelor 2 lit.e) și 16 lit.d) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Plenul prin prezenta **Hotărîre** oferă următoarele explicații:

1. Controlul judiciar al procedurii de urmărire penală constă în verificarea de către o instanță independentă și imparțială, sesizată în modul prevăzut de lege, a acțiunilor organului de urmărire penală și a organului care efectuează activitate operativă de investigație în scopul depistării și înlăturării încălcărilor drepturilor omului încă la faza de urmărire penală și asigurării respectării drepturilor, libertăților și a intereselor legitime ale participanților la proces și a altor persoane. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare se efectuează de către judecătorul de instrucție, care activează în cadrul judecătoriilor, iar în cazurile prevăzute de lege - și de către instanța de recurs, care verifică legalitatea efectuării acestui control.

Activitatea judecătorului de instrucție privitor la controlul judiciar în cadrul urmăririi penale se divizează în patru direcții:

a) atribuții legate de examinarea demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor procesuale penale sau a exercitării activității operative de investigații;

b) atribuții proprii organului de urmărire penală;

c) atribuții legate de aplicarea măsurilor procesuale de constrângere;

d) atribuții legate de soluționarea plîngerilor împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală, ale organelor care exercită activitatea operativă de investigații, precum și plîngerile împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului.

2. Atribuțiile judecătorului de instrucție legate de examinarea demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor procesuale penale

2.1. Autorizarea judecătorului de instrucție pentru exercitarea unei acțiuni procesuale constituie prin sine o formă de control judiciar în cazul necesității organului de urmărire penală sau a organului care exercită activitate operativă de investigații de a efectua o activitate care atrage implicarea organului statal în viața privată a persoanei, a domiciliului, a corespondenței, adică în cazul în care prin acțiunea procesuală respectivă vor fi afectate niște drepturi sau libertăți fundamentale ale persoanei. Pentru a decide autorizarea efectuării unei acțiuni procesuale ce implică imixtiunea organului de urmărire în viața privată a persoanei, afectînd astfel niște drepturi sau libertăți fundamentale ale persoanei, judecătorul de instrucție verifică următoarele:

- dacă imixtiunea organului de urmărire penală este prevăzută de lege;
- dacă această imixtiune este necesară într-o societate democratică;
- dacă imixtiunea solicitată urmărește un scop legitim și
- dacă este respectat principiul proporționalității între dreptul sau libertatea persoanei garantate de lege și necesitatea efectuării acțiunii procesuale solicitate.

2.2. Se consideră **imixtiunea organului de urmărire penală prevăzută de lege** în cazul în care această imixtiune este reglementată de lege, iar legea care autorizează imixtiunea este clară, accesibilă și previzibilă.

Claritatea legii se exprimă printr-un grad suficient de exactitate a prevederilor respective, adică legea trebuie să conțină măsuri de protecție contra acțiunilor arbitrare ale autorităților publice.

Accesibilitatea legii prezumă publicarea ei în Monitorul Oficial în condițiile Legii nr.173-XIII din 6 iulie 1994 privind modul de publicare și intrare în vigoare a actelor oficiale, adică legea trebuie să fie accesibilă persoanelor la care se referă.

Pentru a satisface exigența **previzibilității** prevederilor legale, legea trebuie să fie redactată în termeni suficient de clari și preciși, cu toate noțiunile bine definite, care permite corelarea acțiunilor organului de urmărire penală cu exigențele legii și definesc în mod clar domeniul conduitei interzise și consecințele nerespectării prevederilor respective.

2.3. Imixtiunea este considerată **necesară într-o societate democratică** atunci cînd ea este "fondată pe o necesitate socială imperioasă și mai ales proporțională scopului legitim scontat" (CEDO, hot. Olsson c. Suediei din 24 martie 1988), adică cînd imixtiunea este compatibilă cu principiile democratice.

Caracterul unei societăți democratice se exprimă prin supremația dreptului în societatea democratică și necesitatea de a se opune ingerințelor arbitrare în drepturile și libertățile persoanei garantate de legea națională și internațională. Acțiunea necesară într-o societate democratică se determină în raport cu echilibrul atins între drepturile individului și interesul public, fiind aplicat principiul proporționalității.

2.4. Principiul proporționalității între dreptul sau libertatea persoanei garantate de lege și necesitatea efectuării acțiunii procesuale solicitate recunoaște că drepturile omului nu sunt absolute și exercitarea drepturilor unei persoane trebuie să fie apreciată în raport cu interesul public mai larg.

Articolul 8 §2 din Convenția Europeană prevede drept **scop legitim** pentru imixtiune de către agenții de stat în viața privată a persoanei, în domiciliu sau asupra corespondenței acestuia: securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, protejarea drepturilor și libertăților altor persoane.

2.5. Cu autorizarea judecătorului de instrucție se efectuează acțiunile de urmărire penală legate de imixtiunea în viața privată a persoanei, adică legate de limitarea inviolabilității persoanei, domiciliului, limitarea secretului corespondenței, convorbirilor telefonice, comunicărilor telegrafice și a altor comunicări, precum și alte acțiuni prevăzute de lege (art.301).

Codul de procedură penală prevede posibilitatea autorizării acțiunilor procesuale de către judecătorul de instrucție în următoarele cazuri: cercetării la fața locului în domiciliu (art.118); examinării corporale silită (art.119); exhumării cadavrului (art.121); efectuării percheziției (art.125); ridicare de obiecte și documente care constituie secret de stat, comercial, bancar, precum și ridicarea informației privind convorbirile telefonice (art.126); percheziția corporală și ridicarea de obiecte și documente care se află în hainele, în lucrurile sau pe corpul persoanei (art.130); sechestrării corespondenței (art.133); interceptarea comunicărilor telefonice, prin radio sau altor convorbiri cu utilizarea mijloacelor tehnice (art.135); înregistrări de imagini (art.137); internarea persoanei în instituție medicală pentru efectuarea expertizei medico-legale sau psihiatrice (art.152); nimicirea corpurilor delict - substanțe explozive și alte obiecte care prezintă pericol pentru viața și sănătatea omului și din acest motiv nu pot fi păstrate pînă la soluționarea cazului (art.159); punerea bunurilor sub sechestru și ridicarea acestora (art.205, 210); luarea silită de probe pentru cercetarea comparativă (art.154-156, 301); suspendarea provizorie din funcție (art.302); aplicarea amenzii judiciare (art.302).

Conform art.303 CPP, cu autorizarea judecătorului de instrucție se efectuează următoarele măsuri operative de investigație: cercetarea domiciliului și instalarea în el a aparatelor audio și video, de fotografiat, de filmat etc.; supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice; interceptarea convorbirilor telefonice și a altor convorbiri; controlul comunicărilor telegrafice și a altor convorbiri; culegerea informației de la instituțiile de telecomunicații.

Autorizarea de către judecătorul de instrucție a acțiunilor procesuale penale menționate în prezentul punct se efectuează doar după pornirea urmăririi penale,

iar autorizarea cercetării la fața locului (art.118 CPP) și a percheziției corporale sau a ridicării de obiecte (art.130 CPP) poate avea loc și pînă la pornirea urmăririi penale (art.279 CPP).

2.6. Codul de procedură penală (art.301) prevede ca excepție dreptul organului de urmărire penală de a efectua acțiuni procesuale pentru care este necesară autorizarea judecătorului de instrucție, fără o asemenea autorizare:

- **în caz de infracțiune flagrantă** - examinarea corporală (art.119); percheziția în domiciliu (art.125); cercetarea la domiciliu și ridicarea de obiecte de la domiciliu (art.279)

- **în caz de urgență** - interceptarea comunicărilor telefonice, prin radio sau altor convorbiri cu utilizarea mijloacelor tehnice (art.135); înregistrările de imagini (art.137);

- **în caz de delict flagrant sau caz ce nu suferă amînare** - punerea bunurilor sub sechestru și ridicarea acestora (art.205, 210).

2.7. Conform art.513 CPP, se consideră **infracțiune flagrantă** infracțiunea descoperită în momentul săvîrșirii ei, precum și infracțiunea al cărei făptuitor, imediat după săvîrșire, este urmărit de victimă, de martori oculari sau de alte persoane ori este surprins aproape de locul comiterii infracțiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte care ar da temei de a-l presupune participant la infracțiune.

2.8. Caz de urgență în sensul art.135 CPP, conform prevederilor art.272 CPP, este împrejurarea în care organul de urmărire penală este obligat să efectueze acțiuni de urmărire penală ce nu suferă amînare, chiar dacă aceasta constată că urmărirea penală nu este de competența sa, dacă întîrzierea obținerii autorizației judecătorului de instrucție ar provoca prejudicii grave activității de administrare a probelor.

2.9. Caz de delict flagrant în sensul art.205 CPP este situația în care infracțiunea este descoperită în momentul săvîrșirii ei sau înainte ca efectele ei să se fi consumat, iar **caz ce nu suferă amînare** este împrejurarea în care persistă pericol real că se vor pierde sau distruge bunurile dacă nu vor fi puse sub sechestru.

2.10. Despre efectuarea acțiunilor procesuale pentru care este necesară autorizarea judecătorului de instrucție fără o asemenea autorizare, judecătorul de instrucție trebuie să fie informat în termen de 24 ore de la terminarea efectuării acțiunii respective. Pentru a exercita controlul, procurorul trebuie să prezinte judecătorului de instrucție materialele cauzei care au confirmat necesitatea efectuării acțiunii procesuale respective fără autorizarea judecătorului de instrucție.

Materialul prezentat judecătorului de instrucție trebuie să conțină date care ar argumenta necesitatea efectuării acțiunii procesuale respective fără autorizarea judecătorului de instrucție, adică date care să confirme fie situația "cazului de urgență", fie a "cazului ce nu suferă amînare", fie că a fost săvîrșită "infracțiune flagrantă". În temeiul art.305 alin.(6) CPP, în scopul verificării legalității acțiunilor procesuale ce nu suferă amînare, efectuate de către organul de urmărire penală ori de investigații operative, la legalizarea acestora, după caz, în ședința de judecată urmează să fie citat în mod legal, cu concursul autorilor demersului, persoana în a

cărei privință ori la al cărei domiciliu s-a efectuat acțiunea respectivă. În urma controlului judiciar, la caz, după expunerea opiniilor de către procuror și persoana citată, dacă s-a prezentat, dacă au existat temeiuri suficiente pentru efectuarea acțiunii respective fără autorizarea judecătorului de instrucție, acesta printr-o încheiere motivată, declară acțiunea de urmărire penală efectuată legală, în caz contrar acțiunea de urmărire penală se declară ilegală.

Încheierea judecătorului de instrucție prin care a fost declarată legală sau ilegală acțiunea de urmărire penală efectuată fără autorizarea judecătorului de instrucție nu poate fi supusă separat nici unei căi de atac deoarece acțiunile efectuate și probele adunate în urma acestora pot fi, după caz, verificate în cadrul judecării cauzei în instanța de fond..

[Pct.2.10 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010](#)]

2.11. Procedura autorizării acțiunilor de urmărire penală sau a măsurilor operative de investigații, conform prevederilor art.304, 305 CPP, se efectuează în baza demersului procurorului, prin care se solicită acordul pentru efectuarea acțiunilor respective, însoțit de ordonanța motivată a organului de urmărire penală investit cu astfel de împuterniciri, în conformitate cu Codul de procedură penală sau cu Legea privind activitatea operativă de investigații.

În partea descriptivă a ordonanței urmează a fi descrise fapta încriminată, indicîndu-se locul, timpul, modul săvîrșirii acesteia, forma vinovăției, consecințele infracțiunii pe baza cărora se stabilesc acțiunile de urmărire penală sau măsurile operative de investigații necesare pentru a fi efectuate, rezultatele care trebuie să fie obținute în urma efectuării acestor măsuri, termenul de efectuare a acțiunilor respective, locul efectuării, responsabilii de executare, metodele de fixare a rezultatelor și alte date ce au importanță pentru adoptarea de către judecătorul de instrucție a unei hotărîri legale și întemeiate asupra autorizării solicitate.

Ordonanța trebuie să conțină argumentarea privind faptul că imixtiunea agenților statului în viața privată a persoanei este prevăzută de lege, este necesară într-o societate democratică, are un scop legitim și corespunde principiului proporționalității. În hotărîrea *Mancevschi vs Moldova* din 07.10.2008, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a constatat violarea art.8 al Convenției și a menționat că a avut loc o ingerință în viața privată a reclamantului atunci cînd s-a efectuat percheziția biroului de avocați “Lex Consulting” pentru “a găsi telefonul mobil și documentele referitoare la R. Ltd”. CEDO, în hotărîrea *Buck vs Germania*, nr.41604/98 din 28.04.2005, a considerat că nu este o măsură proporțională cu situația dispunerea de către organul de urmărire penală a efectuării percheziției și sechestrării într-un caz de infracțiune minoră. Nu poate fi considerată ca fiind motivată ordonanța în care se apreciază că sunt necesare într-o societate democratică și au un scop legitim efectuarea percheziției și ridicarea de obiecte, făcîndu-se referință la “o geantă cu documente și o cutie cu discuri” (Hotărîrea *Imakaeva vs Rusia*, din 09.11.2006). Ingerința nu a avut loc în conformitate cu legea și s-a încălcat articolul 8 din Convenție atunci cînd “au fost confiscate/ridicate toate documentele din birou și anumite obiecte personale ale

reclamantului, care nu aveau în mod clar nici o relevanță pentru cazul penal” (Hotărîrea Panteleienco vs Ucraina, nr.11901/02 din 29.06.2006).

La soluționarea demersului privind autorizarea interceptării comunicărilor (convorbirilor) în baza art.135 CPP, judecătorul de instrucție trebuie să verifice dacă este cazul săvîrșirii unei infracțiuni grave, deosebit ori excepțional de grave, dacă există o bănuială rezonabilă că persoana este implicată în săvîrșirea infracțiunii respective, precum și dacă lipsesc alte metode de investigație pentru a dobîndi probe. În cazul prelungirii interceptării în temeiul alin.(4) al articolului menționat, în încheiere, judecătorul va obliga procurorul să informeze instanța de judecată despre dispariția necesității continuării interceptării ori despre terminarea urmăririi penale, pentru ca ulterior să informeze persoanele ale căror convorbiri au fost interceptate și înregistrate.

La ordonanță se anexează materialele ce confirmă necesitatea efectuării acestor acțiuni.

Conform art.255 alin.(4) dacă legea prevede că o acțiune sau o măsură procesuală trebuie să fie autorizată de judecătorul de instrucție, un exemplar al ordonanței de autorizare rămîne la judecătorul de instrucție.

[Pct.2.11 completat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010](#)]

2.12. În scopul păstrării confidențialității urmăririi penale, demersul procurorului privitor la autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală sau a măsurilor operative de investigație se prezintă nemijlocit judecătorului de instrucție, care îl înregistrează într-un registru separat.

2.13. Demersul procurorului privitor la autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală sau a măsurilor operative de investigație se examinează de judecătorul de instrucție fără prezența altor persoane decît a procurorului și, după caz, a reprezentantului organului care exercită activitatea operativă de investigații, dacă acesta îl însoțește pe procuror. Proces-verbal la examinarea acestor demersuri nu se întocmește.

Demersul procurorului referitor la autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală sau a măsurilor operative de investigație se examinează de către judecătorul de instrucție în ședință închisă, cu participarea procurorului și, după caz, a reprezentantului organului care exercită activitatea operativă de investigații de urgență, imediat dar nu mai tîrziu de 4 ore de la primirea demersului.

2.14. După efectuarea controlului temeiniciei demersului și a circumstanțelor expuse în punctele 2.2 - 2.4 din prezenta hotărîre, judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, autorizează efectuarea acțiunii de urmărire penală ori a măsurii operative de investigație sau, după caz, respinge demersul declarat. În încheiere judecătorul de instrucție se va expune asupra circumstanțelor menționate la punctele 2.2 - 2.4 din prezenta hotărîre.

Încheierea judecătorului de instrucție asupra demersului procurorului referitor la autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală sau a măsurilor operative de investigație este definitivă și nu poate fi supusă căilor de atac.

3. Atribuțiile judecătorului de instrucție proprii organului de urmărire penală

3.1. Deși judecătorul de instrucție nu este organ de urmărire penală și nu are atribuții de a administra probe, art.109 CPP prevede că, în cazul în care prezența martorului la judecarea cauzei va fi imposibilă din motivul plecării acestuia peste hotarele țării sau din alte motive întemeiate, procurorul poate solicita audierea martorului de către judecătorul de instrucție, cu asigurarea posibilității bănuیتului, învinuitului, apărătorului acestuia, părții vătămate și procurorului de a pune întrebări martorului audiat. Această procedură asigură posibilitatea realizării dreptului inculpatului la audierea martorilor acuzării, care din anumite motive nu vor putea fi prezenți în ședința de judecată, în aceleași condiții ca și martorii apărării, drept garantat de art.6 §3 lit.d) din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului.

Ținând cont că, potrivit art.109 alin.(3) CPP, audierea martorului se efectuează la solicitarea procurorului, întru asigurarea principiului egalității părților în proces, partea apărării este în drept, prin demers, să solicite audierea respectivă a martorului. Dacă organul de urmărire penală, inclusiv procurorul, a respins demersul privind audierea martorului solicitat de partea apărării, acest drept se poate exercita în ordinea prevăzută de art.313 alin.(2) pct.3) CPP. În cazul în care plîngerea este întemeiată, judecătorul de instrucție declară nulitatea refuzului procurorului și întreprinde măsuri de organizare a audierii și de audiere a martorului solicitat. Audierea martorului poate avea loc numai dacă în cauza penală concretă există bănuیت, învinuit, deoarece scopul urmărit este asigurarea drepturilor acestora din urmă. (Decizia Colegiului penal al CSJ nr.1re-1619/09).

[Pct.3.1 completat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010](#)]

3.2. Drept alte motive întemeiate pentru a audia martorul în condițiile art.109 CPP poate servi boala îndelungată a persoanei care urmează a fi audiată ca martor, o deplasare de lungă durată, audierea martorului sau, după caz a victimei pentru a reduce revictimizarea acestora ș.a.

3.3. La solicitarea procurorului de a audia martorul (partea vătămată) în condițiile art.109 CPP, judecătorul de instrucție stabilește data și ora la care va avea loc audierea martorului. Audierea martorului se efectuează cu participarea procurorului, părții vătămate, a bănuیتului, învinuitului, apărătorului și, după caz, a reprezentantului legal și la data fixată pentru audiere procurorul asigură prezența acestor persoane în instanță.

Audierea se efectuează de către judecătorul de instrucție în ordinea generală prevăzută de art.105-109 CPP, asigurîndu-se dreptul participanților la audiere de a pune întrebări martorului audiat. Procedura de desfășurare a audierii și declarațiile martorului se consemnează de grefier în procesul verbal al ședinței de judecată și în declarații ca document separat anexat la procesul verbal în condițiile prevăzute la art.336-337 CPP. Audierea martorului poate fi înregistrată video sau audio, conform prevederilor art.115 CPP. Procesul verbal al ședinței și declarațiile martorului cu caseta video sau audio, dacă au fost aplicate înregistrări, se transmit

procurorului pentru a fi anexate la materialele dosarului respectiv, iar copiile acestora se păstrează la judecătorul de instrucție.

3.4. Audierea martorului de către judecătorul de instrucție în condiții speciale, prevăzute de art.110 CPP, se efectuează dacă există motive temeinice de a considera că viața, integritatea corporală sau libertatea martorului ori a unei rude apropiate a lui sînt în pericol în legătură cu declarațiile pe care acesta le face într-o cauză penală privind o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă și dacă există mijloacele tehnice respective. În asemenea situație, judecătorul de instrucție poate admite ca martorul respectiv să fie audiat fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală sau în sala în care se desfășoară ședința de judecată, prin intermediul **teleconferinței cu circuit închis**.

Din sensul prevederii legale menționate rezultă că, pentru audierea martorului în asemenea circumstanțe, urmează a fi stabilite următoarele condiții strict necesare:

- pericolul asupra vieții, integrității corporale sau a libertății martorului ori a unei rude apropiate a lui sînt în legătură cu declarațiile pe care acesta le face;
- declarațiile martorului urmează a fi date într-o cauză penală privind o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă;
- existența mijloacelor tehnice respective.

3.5. Audierea martorului în asemenea condiții se face în baza unei încheieri motivate a judecătorului de instrucție, la cererea argumentată a procurorului, a avocatului, a martorului respectiv sau a oricărei persoane interesate.

Cererea înaintată judecătorului de instrucție urmează a fi argumentată și confirmată prin anumite date privitoare la pericolul persistent. Dacă cererea este înaintată judecătorului de instrucție de către avocat, martorul respectiv sau oricare persoană interesată, despre pericolul declarat urmează a fi înștiințate organele respective, pentru a se lua măsuri de protecție a persoanelor aflate în pericol.

3.6. Pentru a audia martorul în condițiile speciale menționate la art.110 CPP, este necesară existența mijloacelor tehnice respective, care vor permite a înzestra cel puțin două încăperi, una în incinta instanței de judecată unde se vor afla judecătorul de instrucție care va efectua audierea, procurorul, partea vătămată, avocatul și bănuitul, sau, după caz, învinuitul și o altă încăpere în care se va afla martorul care urmează a fi audiat, însoțit de un alt judecător de instrucție. Aceste două încăperi urmează a fi conexe prin rețea de televiziune cu circuit închis, astfel ca cei ce se află în instanță să poată vedea și audia declarațiile pe care le va face martorul audiat.

Martorului audiat în condițiile menționate i se permite să comunice o altă informație despre identitatea sa decît cea reală. Informația despre identitatea reală a martorului se verifică în baza documentelor de identitate ale acestuia de către judecătorul de instrucție care asistă martorul, pînă a face conexiunea rețelei de televiziune cu circuit închis. Identitatea reală a martorului se consemnează de către judecătorul de instrucție într-un proces-verbal separat, care se semnează de către martor și judecătorul de instrucție și se păstrează la sediul instanței respective în plic sigilat, în condiții de maximă siguranță a confidențialității.

În cazul audierii martorului cu o altă identitate decât cea reală, procurorul care conduce sau, după caz, efectuează urmărirea penală va avea grijă ca martorul să aibă o legendă, adică să fie pregătit să expună alte date de identitate cât mai apropiate de datele lui reale.

Martorul poate fi audiat prin intermediul teleconferinței cu circuit închis, cu imaginea și vocea distorsionate, astfel, încât să nu poată fi recunoscut.

Regulile de audiere ale acestui martor sunt cele generale prevăzute de art.105, 108, 109 CPP. Jurământul este depus de către martor după ce a fost conexată rețeaua și acest jurământ este anexat ulterior la procesul verbal al ședinței de judecată, la care este anexată și declarația martorului. Procesul verbal al ședinței de audiere a martorului în asemenea condiții și declarațiile acestuia se întocmesc de grefier în sala de ședință unde se află judecătorul de instrucție, procurorul, partea vătămată, avocatul, bănuitul, învinuitul.

Bănuitului, învinuitului și apărătorului acestuia, părții vătămate li se asigură posibilitatea de a adresa întrebări martorului audiat în asemenea condiții, având posibilitate de a auzi răspunsul la întrebările puse și de a vedea expresia feței celui audiat.

Declarațiile martorului audiat în condițiile prevăzute de art.110 CPP se înregistrează prin mijloace tehnice video și se consemnează integral în procesul verbal al ședinței. Casetele video pe care a fost înregistrată declarația martorului, sigilate cu sigiliul instanței, se păstrează în original la instanță împreună cu copia procesului verbal al declarației.

Declarațiile martorului audiat în asemenea condiții pot fi utilizate ca mijloc de probă numai în măsura în care ele sînt confirmate de alte probe. Nici o condamnare nu se poate baza numai sau într-o măsură considerabilă pe declarațiile martorului pe care învinuitul, inculpatul nu a putut să îl confrunte din cauza absenței sau a anonimatului martorului (jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului, cazul Birutis și alții c. Lituaniei, 28 martie 2002, §29).

În condițiile menționate pot fi audiați ca martori și investigatorii sub acoperire, care sînt persoane civile.

4. Atribuții ale judecătorului de instrucție legate de aplicarea măsurilor procesuale de constrîngere

4.1. În afară de măsurile preventive expuse în Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție din 28 martie 2005 "Despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu" în competența exclusivă a judecătorului de instrucție sunt atribuite și următoarele măsuri procesuale de constrîngere: ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport (art.182 CPP); aplicarea amenzii judiciare (art.201 CPP).

Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport este o măsură preventivă principală sau o măsură complementară la o altă măsură preventivă, care se aplică persoanelor puse sub învinuire doar pentru săvîrșirea infracțiunilor în domeniul transporturilor, precum și în cazul utilizării mijlocului de transport la săvîrșirea infracțiunii.

Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se aplică la demersul motivat al procurorului, în temeiul ordonanței organului de urmărire penală, în care este argumentată necesitatea aplicării unei asemenea măsuri preventive. În cazul în care ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se solicită în temeiul utilizării mijlocului de transport la săvârșirea infracțiunii, aplicarea acestei măsuri poate avea loc doar după ce mijlocul de transport respectiv a fost recunoscut ca corp delict în ordinea prevăzută de art.158 CPP.

Demersul procurorului și ordonanța privind aplicarea măsurii de ridicare provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se examinează de judecătorul de instrucție în ordinea prevăzută de art.304-306 CPP, cu participarea învinuitului la care se referă demersul declarat.

Copia de pe încheierea instanței privind ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se transmite organului de poliție rutieră pentru executare.

[Pct.4.1 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010](#)]

[Pct.4.2 exclus prin [Hotărîrea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010](#)]

4.3. Amenda judiciară este o sancțiune bănească aplicată de către instanța de judecată persoanei care a comis o abatere în cursul procesului penal. Amenda judiciară se aplică de către judecătorul de instrucție doar la demersul procurorului sau din oficiu, cînd abaterea este admisă în cadrul activității judecătorului de instrucție. Amenda judiciară se aplică doar în cazurile abaterilor prevăzute de Codul de procedură penală (art.34 (4), 200 (4), 201, 320 (3), 322 (3), 334 (3) etc.).

În fiecare caz de aplicare a amenzii judiciare, abaterea comisă de persoana respectivă urmează a fi menționată atît în demersul procurorului cît și în încheierea judecătorului de instrucție, precum și date care confirmă admiterea abaterii.

Încheierea judecătorului de instrucție privind aplicarea amenzii judiciare poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară de către persoana în privința căreia a fost aplicată amendă.

5. Atribuții ale judecătorului de instrucție legate de soluționarea plîngerilor împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală, ale organelor care exercită activitatea operativă de investigații, precum și plîngerile împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului

5.1. Prin acțiuni ale organului de urmărire penală sau ale organului care exercită activitate operativă de investigații, pasibile de a fi contestate, se înțelege:

a) actele procedurale, adică documentele prin care se consemnează orice acțiune procesuală prevăzută de Codul de procedură penală și de Legea privind activitatea operativă de investigații;

b) acțiunile ori inacțiunile nemijlocite ale persoanei cu funcție de răspundere, care activează în procesul de urmărire penală sau care exercită activitate operativă

de investigații (procurorul, ofițerul de urmărire penală, colaboratorul care exercită activitate operativă de investigație);

c) alte acțiuni prin care persoana cu funcții de răspundere a depășit atribuțiile sale de serviciu.

Nu orice acțiune a organului de urmărire penală sau a organului care exercită activitate operativă de investigații poate fi atacată judecătorului de instrucție, ci doar aceea care a afectat un drept legal reglementat de legea materială sau procesuală, adică drepturi și libertăți constituționale ale persoanei.

5.2. Codul de procedură penală prevede expres următoarele acte și acțiuni ale organului de urmărire penală care pot fi atacate judecătorului de instrucție: 1) actul privind refuzul organului de urmărire penală de a primi plîngerea sau denunțul referitor la săvîrșirea infracțiunii (în termen de 5 zile, art.265); 2) ordonanța de neîncepere a urmăririi penale (art.274); 3) refuzul organului de urmărire penală de a recunoaște persoana în calitate de parte civilă (art.222); 4) refuzul organului de urmărire penală de a restabili termenul procedural omis (art.234); 5) hotărîrea organului de urmărire penală cu privire la respingerea cererii sau demersului organizației obștești ori al colectivului de muncă (art.247); 6) ordonanța de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire (art.285); 7) ordonanța de clasare a cauzei penale (art.286) ; 8) refuzul organului de urmărire penală de a satisface demersurile în cazurile prevăzute de lege (art.313); 9) alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei (art.313).

Însă, conform legii, nu sunt pasibile de a fi atacate judecătorului de instrucție la faza de urmărire penală: hotărîrea asupra abținerii sau recuzării procurorului (art.54 CPP); hotărîrea privind soluționarea cererii de înlăturare din procesul penal al apărătorului (art.72 CPP); hotărîrea privind recuzarea interpretului, traducătorului (art.86 CPP); hotărîrea privind recuzarea expertului (art.89 CPP), deși acestea pot fi invocate în cazul trimiterii cauzei în judecată.

5.3. Nu sunt pasibile de atacare, de regulă, nici hotărîrile privind pornirea urmăririi penale; ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuît, învinuit; ordonanța prin care s-a dispus efectuarea expertizei etc. Aceste acte procedurale sunt niște procedee legate de desfășurarea normală a urmăririi penale și, prin sine însăși, pornirea urmăririi penale, recunoașterea persoanei în calitate de bănuît, punerea persoanei sub învinuire, dispunerea efectuării unei expertize nu afectează drepturi sau libertăți constituționale. Acestea sunt niște măsuri procesuale prevăzute de lege, necesare într-o societate democratică, au un scop legitim de a asigura măsuri eficiente de luptă cu criminalitatea, și acest scop este proporțional anumitor restricții care pot avea loc în cadrul desfășurării acțiunilor menționate.

Hotărîrile organului de urmărire penală privind declanșarea procesului penal, de regulă, nu poate fi atacată în instanță de judecată pe acest temei juridic, datorită faptului că această hotărîre nu este definitivă și constituie doar începutul urmăririi penale, care, în continuare, duce la punerea sub învinuire a unor persoane și care se finalizează cu terminarea urmăririi penale și cu întocmirea rechizitoriului, fie cu încetarea urmăririi penale în temeiul prevăzut de Codul de procedură penală. După

terminarea urmăririi penale cu întocmirea rechizitoriului, materialele cauzei se înaintează în judecată.

5.4. Totodată, pot exista cazuri când persoana interesată poate ataca în instanță și actul procedural prin care s-a dispus pornirea urmăririi penale. Acestea sunt cazurile când se invocă încălcarea ordinii de pornire a urmăririi penale sau există unele din circumstanțele care exclud urmărirea penală, cum ar fi: a) fapta nu este prevăzută de legea penală; b) a intervenit termenul de prescripție; c) a intervenit decesul făptuitorului, cu excepția cazurilor de reabilitare; d) lipsește plîngerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art.276 CPP, numai în baza plîngerii acestuia; e) în privința persoanei respective există o hotărîre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri; f) în privința persoanei respective există o hotărîre neanulată de neîncepere a urmăririi penale sau de încetare a urmăririi penale pe aceeași acuzație; g) există alte circumstanțe, prevăzute de lege, care condiționează pornirea urmăririi penale sau, după caz, exclud urmărirea penală.

5.5. Conform art.287 alin.(2) și (4) CPP, ordonanțele de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală pot fi casate, cu reluarea urmăririi penale, doar în cazul în care sunt invocate fapte noi sau recent descoperite ori un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat ordonanța atacată.

Fapte noi constituie date despre circumstanțele de care nu avea cunoștință organul de urmărire penală la data adoptării ordonanței atacate și care nici nu puteau fi cunoscute la acea dată. Noi trebuie să fie probele administrate în cadrul cercetării altor cauze, și nu mijloacele de probă prin care se administrează probe deja cunoscute în cauza respectivă.

Fapte recent descoperite sunt faptele care existau la data adoptării ordonanței atacate, însă nu au putut fi descoperite. Atitudinea unei părți care, cunoscînd un fapt sau o împrejurare ce îi era favorabilă, a preferat să păstreze tăcerea nu poate justifica mențiunea unei erori judiciare și nu poate constitui un obstacol la admiterea reluării urmăririi penale dacă prin alte mijloace de probă asemenea împrejurări nu au putut fi descoperite la acel moment.

Ordonanța de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală poate fi casată cu reluarea urmăririi penale oricînd înăuntru termenului de prescripție dacă au fost invocate fapte noi sau recent descoperite. În cazul descoperirii unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, urmărirea penală poate fi reluată doar în termen de un an de la intrarea în vigoare a ordonanței de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală.

[Pct.5.5 completat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010](#)]

5.6. Plîngerea împotriva acțiunilor ori inacțiunilor procurorului, organului de urmărire penală sau ale organului care exercită activitate operativă de investigații poate fi înaintată judecătorului de instrucție numai după îndeplinirea de către

petiționar a prevederilor art.298, 299¹ CPP. În cazul în care persoana indicată în alin.(1) al art.313 CPP a depus plîngerea direct în instanța de judecată, fără a respecta procedura soluționării prealabile a acesteia de către procuror, judecătorul, prin încheiere, o declară inadmisibilă, explicîndu-i persoanei ordinea de contestare.

Plîngerea împotriva ordonanței procurorului, adoptate în ordinea prevăzută la art.299-299¹ CPP, poate fi depusă în termen de 10 zile de la data cînd persoana a fost informată de către procuror despre rezultatul examinării sau dacă nu a primit răspuns de la procuror în termenul prevăzut de lege - trei. zile. Judecătorul trebuie să verifice dacă la plîngere au fost anexate copiile actelor de procedură potrivit cărora persoana consideră că i s-a încălcat un drept. După caz, va solicita persoanei prezentarea actului respectiv, oferindu-i un termen rezonabil.

[Pct.5.6 în redacția [Hotărîrii Plenului CSJ a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010](#)]

5.7. Plîngerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile de la data cînd a parvenit plîngerea, cu participarea obligatorie a procurorului care conduce urmărirea penală în cauză și cu citarea legală a persoanei care a depus plîngerea.

Dat fiind că procurorul conduce urmărirea penală în cauza respectivă, judecătorul de instrucție înmînează procurorului copia plîngerii și solicită opinia acestuia pe marginea plîngerii. Procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele respective. Această prevedere legală obligă procurorul să verifice argumentele invocate în plîngere pînă la soluționarea plîngerii respective de către judecătorul de instrucție și să ia măsurile de rigoare, iar materialele obținute în urma controlului să le prezinte judecătorului de instrucție la data examinării plîngerii.

Neprezentarea persoanei care a depus plîngerea nu împiedică examinarea plîngerii. În cadrul examinării plîngerii, procurorul și persoana care a depus plîngerea, dacă aceasta participă în ședința de judecată dau explicații pe marginea argumentelor invocate în plîngere.

5.8. Art.274 alin.(6) din Codul de procedură penală prevede că rezoluția de neîncepere a urmăririi penale poate fi atacată, prin plîngere, în instanța judecătorească de nivelul procuraturii respective, iar conform art.15 din Legea nr.118-XV din 14 martie 2003 cu privire la Procuratură, sistemul procuraturii include Procuratura Generală, Procuratura Găgăuziei, procuraturile raionale, municipale și de sector și procuraturile specializate (militare, de transport, anticorupție etc.). Din conținutul art.4 din Legea nr.514-XIII din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească rezultă că judecătorul de instrucție funcționează doar în cadrul judecătoriilor. Astfel, plîngerile împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale urmează a fi adresate judecătorului de instrucție la locul aflării organului care a admis încălcarea în conformitate cu prevederile art.313 CPP, care reglementează detaliat și procedura examinării plîngerii pe cînd prevederile art.274 alin.6 CPP nu indică nici procedura soluționării unei asemenea plîngerii, nici completul de judecată care ar urma să o soluționeze.

5.9. Conform art.196 CPP, ordonanța procurorului cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive, date prin lege în competența procurorului, poate fi atacată cu plîngere judecătorului de instrucție de către bănuit, învinuit, apărătorul ori reprezentantul său legal. În temeiul art.175 alin.(3) CPP, de către procuror pot fi aplicate următoarele măsuri preventive: 1) obligarea de a nu părăsi localitatea; 2) obligarea de a nu părăsi țara; 3) garanția personală; 4) garanția unei organizații; 5) transmiterea sub supraveghere a militarului; 6) transmiterea sub supraveghere a minorului. Plîngerile împotriva ordonanței procurorului cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive se examinează de către judecătorul de instrucție în ordinea prevăzută de art.313 CPP.

5.10. În urma examinării plîngerii, judecătorul de instrucție, considerînd plîngerea întemeiată, adoptă o încheiere prin care obligă procurorul să lichideze încălcările depistate ale drepturilor și libertăților omului sau ale persoanei juridice și, după caz, declară nulitatea actului sau acțiunii procesuale atacate. Judecătorul de instrucție nu este în drept să-și asume obligațiile organului de urmărire penală, urmînd doar să se pronunțe asupra argumentelor invocate în plîngere. Totodată, judecătorul de instrucție nu trebuie să se pronunțe cu anticipație asupra chestiunilor care ulterior pot fi obiectul cercetării judecătorești în cadrul judecării cauzei în fond.

Constatînd că actele sau acțiunile atacate au fost efectuate în conformitate cu legea și că drepturile sau libertățile omului sau ale persoanei juridice nu au fost încălcate, judecătorul de instrucție pronunță o încheiere despre respingerea plîngerii înaintate.

Dacă, în urma controlului efectuat de procuror, au fost depistate încălcări ale drepturilor persoanei și procurorul a dispus înlăturarea acestor încălcări, fapt ce se confirmă prin materialele prezentate de către procuror, judecătorul de instrucție, prin încheiere, dispune încetarea procedurii de soluționare a plîngerii date. În încheiere, judecătorul de instrucție trebuie să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în plîngere. Nepronunțarea asupra tuturor motivelor din plîngere afectează prin sine dreptul persoanei la acces la justiție, drept garantat de art.6 din Convenția Europeană, art.20 din Constituție și de art.313 din Codul de procedură penală.

Copia de pe încheiere se expediază persoanei care a depus plîngerea și procurorului.

Conform art.313 alin.(6) CPP, încheierea judecătorului de instrucție este irevocabilă, astfel ea poate fi atacată numai pe calea extraordinară de atac în cazurile prevăzute de art.452 alin.(3) CPP, atunci cînd, la judecarea plîngerii, s-a comis o eroare de drept, care poate fi considerată temei de recurs în anulare prevăzut de art.453 alin.(1) CPP. Recursul în anulare trebuie să cuprindă cerințele de formă și conținut, prevăzute de art.455 CPP.

[Pct.5.10 modificat prin [Hotărîrea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010](#)]

**PREȘEDINTELE CURȚII
SUPREME DE JUSTIȚIE**

Valeria ȘTERBEȚ

Chişinău, 4 iulie 2005.

Nr.7.